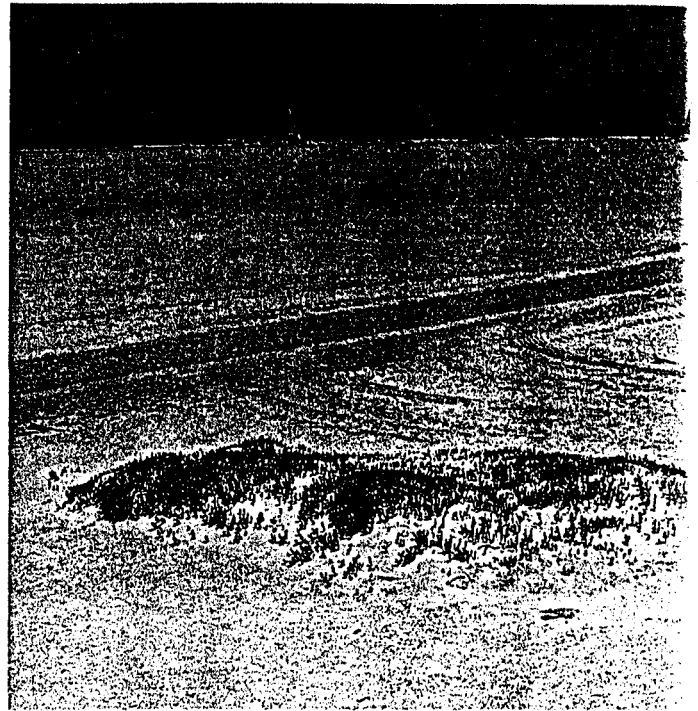
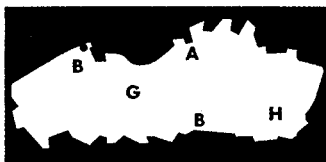

De verklaring van de rechten van het strand

Sommige landschapstypes krijgen meer aandacht van de natuurbeweging dan andere. Ze zijn nu eenmaal zeldzamer, kwetsbaarder, meer bedreigd, onvervangbaar, ... Maar die verklaring gaat niet in alle gevallen op, want sommige ontsnappen écht aan de aandacht. Een beetje zoals bij George Orwell dus, waar het ene dier in de Animal Farm ook meer gelijk was dan het andere. Een levensgemeenschap die al te vaak over het hoofd wordt gezien en nog voortdurend wordt verguisd en vertrapt is het strand, een levensgemeenschap met een nochtans zeer grote overlevingsdrang.

● Tekst en foto's:
GUIDO RAPPE

Het toerisme staat zelden stil bij wat het veroorzaakt: omgewoelde, opgespoten of vergraven stranden, afgegraven en volgebouwde duinen, aangevretten polders, ... Tientallen jaren al volgt aanslag na aanslag, onstuitbaar, schaamteloos. Het recht van het strand, het bestaansrecht van andere levensvormen dan de onze, het voortbestaan van tal van strandplanten en zeeorganismen tellen zelden mee.

Onze kust: 67 km pretpark?

Het rijk van Keizer Toerist wordt overheerst door immobieliënmaatschappijen, horeka, vakantieparken en vaak weinig skrupuleuze politici. Om duinen en polders te beschermen werd in het verleden - niet het minst door en onder impuls van Natuurreservaten vzw - reeds enig initiatief genomen. Om ook het strand een eerlijke natuurbewoudskans te geven, ligt een unieke mogelijkheid open: aan de oostkant van onze kustlijn doet zich immers een interessant en zeldzaam fenomeen

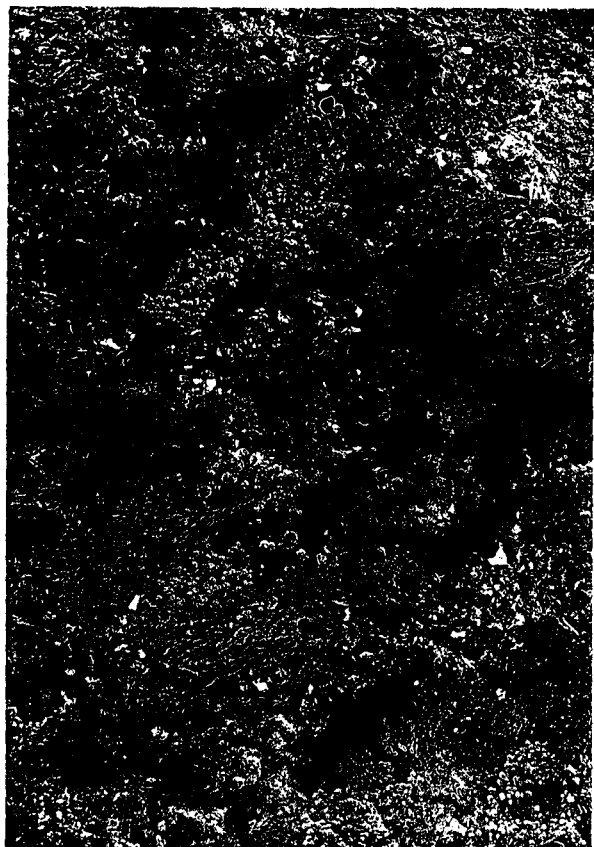
voor.

Knokke-Heist: weldra twee parels aan haar kroon?

Het strand van Knokke-Heist kende vroeger slechts op enkele plaatsen droog strand: tegenover de duinen die Heist en Duinbergen scheiden, voor het Casino (Albertstrand) en een beetje voor Knokke zelf. Na de stormen en ontzanding van de jaren zeventig, culminerend in 1976, besloot men over te gaan tot een grootschalige strandop-hoging. Dit gebeurde met een grover, (fossiel) schelpenrijk zand dat bovendien een belangrijke fraktie slib bevatte. Het resultaat is een ligstrand over de volledige lengte van de gemeente, met alle gevolgen van dien voor de rotskustfauna van golfbrekers en zeedijk, predatoren als Steenloper en Paarse strandloper inkluis. De mooiste ontwikkelingen doen zich voor aan de extreme westgrens van de gemeente, die bij toeristen niet zo erg in trek is omdat de zee zo ver stappen is. Hier ontstond, in de

Op de achtergrond troepen de toeristen samen. Waar zij even wegblijven doen planten hetzelfde: Zeepostelein links, Strandkweek rechts, strandplanten die zich hier als embryonale duinvormers ontpoppen.

luwte van de oostelijke dam van de buitenhaven van Zeebrugge, een brede strandvlakte, waar plaatselijk het slib uit het opgespoten zand en uit stilstaand zeewater werd afgezet. In dit gebied pioniert de natuur op meerdere fronten. Op de grote blokken aan de voet van de havendam ontstond een interessante mariene begroeiing. De slikvegetatie is in volle ontwikkeling. Er hebben zich ook embryonale duintjes gevormd. Als duinvormer treedt daarbij, naast de vaste bezetting als Biestarwegras en Zeepostelein, ook Strandkweek sterk op de voorgrond. Bovendien is dit wellicht de enige plaats aan de kust waar vloedmerkevegetaties de kans krijgen zich te ontwikkelen. Ze worden zelfs tijdens het toeristisch hoogseizoen door de strandreinigingsdiensten met rust gelaten en worden gedomineerd door Loogkruid, Strandkamille en Vlieszaad, maar zijn verder erg soortenrijk: Straatgras, Kleine zandkool, Hertshoornweegbree, Zeeraket, Klein kruiskruid, Biestarwegras, Zeepos-

Schorrekruid als zandvanger zorgt voor een kleine ophoping die later tot een nieuw duin kan uitgroeien.

Een detail van een kleine verzameling strandorganismen: Alikruik, Schaalthoren, Zeepok, Blaaswier, Purperwier en Darmwier.

Rotsblokken: een kunstmatige rotskust die kansen biedt aan allerlei organismen die anders aan onze zandkust niet voorkomen.

telein, Grote weegbree, Rode en Witte ganzevoet, Reigersbek, Akkerdistel, Gierst en een eenzame Gelobde melde. Het is duidelijk dat veel van deze soorten zijn ingewaaid uit het havengebied.

Als deze ontwikkelingen ongestoord kunnen doorgaan, slagen zeldzaamheden uit dit milieu als Zeewolfsmelk (1987), Zeekool (1988), Gelobde melde (1988 en 1989) en andere schoonheden (Blauwe zeedistel, Gele hoempapaver, Zeelathyrus, Witte oproller - een pissebed, ...) er misschien in zich blijvend te vestigen. De voorduinse slikvorming is een uniek gebeuren voor ons land: nergens elders doet zich dit voor op het strand. Zal het evolueren naar een 'groen strand' met Melkkruid, zoals we dat uit vergelijkbare situaties in het buitenland kennen? Wordt de getijdegeul vroeg of laat een primaire duinvallei? Bovendien is slik altijd al een zeldzaam milieutype geweest en waar het voorkomt is het sterk bedreigd: in het Zwin door verzanding, in de IJzermond en langs de Benedenschelde door vervuiling en oppervlakteverslindende ontwikkelingen in de omgeving. In Heist zwaait Schorrekruid de scepter op het slik, maar ook andere typische soorten als Zeekraal, Zeeweegbree, Kweldergras, Engels slijkgras en Zeebies komen er voor. Schorrekruid blijkt bovendien een goede zandvangster te zijn: tegen de nazomer heeft zich rond iedere plant een miniduinje gevormd. De vraag is hoe snel het schorrekruidsalak zal overgaan in een ander type of in heuse duinbegroeiing. Alleen al het volgen van dergelijke

processen maakt het gebied zo boeiend. Op sommige plaatsen staan Schorrekruid (slik) en Zeepostelein (duin) nauwelijks een halve meter uiteen.

De natuur experimenteert

Hier is dus duidelijk een deel van het geleden verlies aan natuurwaarden weer goedgemaakt. Het gebied is een openluchtlaboratorium waar de natuurlijke elementen zelf aan het experimenteren zijn. De uitgevoerde proeven getuigen van creativiteit: ze verlopen niet altijd volgens het boekje. Wat gedacht van Vlieszaad als vloedmerklant en Schorrekruid als duinvormer? De nabijheid van de opgespoten terreinen van het havengebied en de aard van het gebruikte materiaal bij het ophogen van het strand zelf doen vele grenzen vervagen.

En als strand en slik een vorm van bescherming zouden kunnen krijgen, waarom deze dan bovendien niet uitbreiden tot de volledige getijdezone en ook de kunstmatige rotskust van de havendam insluiten? Leden van de Strandwerkgroep

(een vereniging voor mariene biologie) troffen hier tal van interessante dieren en wieren aan, waarvan sommige nieuw voor ons land: Japanse knotszakpijp, Schaalhoren, Stompe alikruik, zeldzame garnalen, een soort zilversje (vleugelloos insect) dat in de getijdezone leeft, de tweede vindplaats ter wereld van een soort spons, ...

Over de fauna zijn minder gegevens bekend. Op het slik foerageren meeuwen en steltlopers op Wadslakjes, Knikspriet en Slijkgarnalen, jonge Strandkrabjes en ander klein grut. In de ene getijdegeul zijn Gewone garnaal, Dikkopje en Koornaarvis te zien. Op de zandige delen kwam minstens in 1989 de Strandplevier tot broeden. Het nest overleefde echter het eerstvolgend weekend niet... Deze typische strandbewoner, die vroeger op tal van plaatsen in kleine kolonies voorkwam, is de laatste decennia bijna volledig aangewezen op opgespoten terreinen. Deze terreinen staan echter meestal maar enkele jaren ter beschikking, door in gebruikname of door dicht-

groeien. Krijgt hij hier eerherstel en wijzen we hem een stukje strand toe waar hij, zijn naarwaardig, ongestoord mag broeden? Mogen we hetzelfde hopen voor de Dwergster? De enige kolonie in ons land bevindt zich op opgespoten havenverrein in Zeebrugge. Het strand van Heist zou een uitwijkmogelijkheid kunnen zijn als die broedplaats verdwijnt.

Strandreservaat ?

Als beschermingsmaatregel zou het ontoegankelijk verklaren van het gebied tijdens de broedtijd kunnen volstaan. Inwendig beheer lijkt voorlopig niet nodig. Uitwendig beheer zou kunnen bestaan uit enkele informatieve bordjes en wellicht enige permanentie tijdens drukke weekends en de eerste weken van juli. Keizer Toerist op enige afstand houden is dus de belangrijkste maatregel om de keizerin der badplaatsen, naast het Zwin aan haar oostgrens, ook deze westelijke parel op haar kroon te laten staan: het eerste strand- en zee-reservaat in ons land ?